

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

VOLONTÉ
vůle pomáhat

GOOD-LIVES MODEL

PRINCIPY & IDEJE

Václav Jiříčka
Psychologické pracoviště
Vězeňská služba ČR

Závěrečná konference projektu
„Aplikace Good-Lives-Modelu v českém vězeňství“
reg.č. CZ.03.3.X/0.0/0.0/17_082/0011081, financovaného z ESF prostřednictvím OPZ
Praha, 27. 6. 2023

Vězeňská služba České republiky

„V rámci programu se budete zabývat svým životem, svými cíli a překážkami na cestě k dosažení těchto cílů, kterým se říká rizikové faktory.

Pokusíte se vytvořit si život, ve kterém nebudete ubližovat sobě ani druhým.

Nenabízíme léčbu, ale program zaměřený na sebekontrolu, sebeřízení.

V programu nejde jen o mluvení – je to hlavně terapie, kde se učí a nacvičují nové styly jednání a myšlení.

Přejeme Vám hodně úspěchů!“

Principy RNR

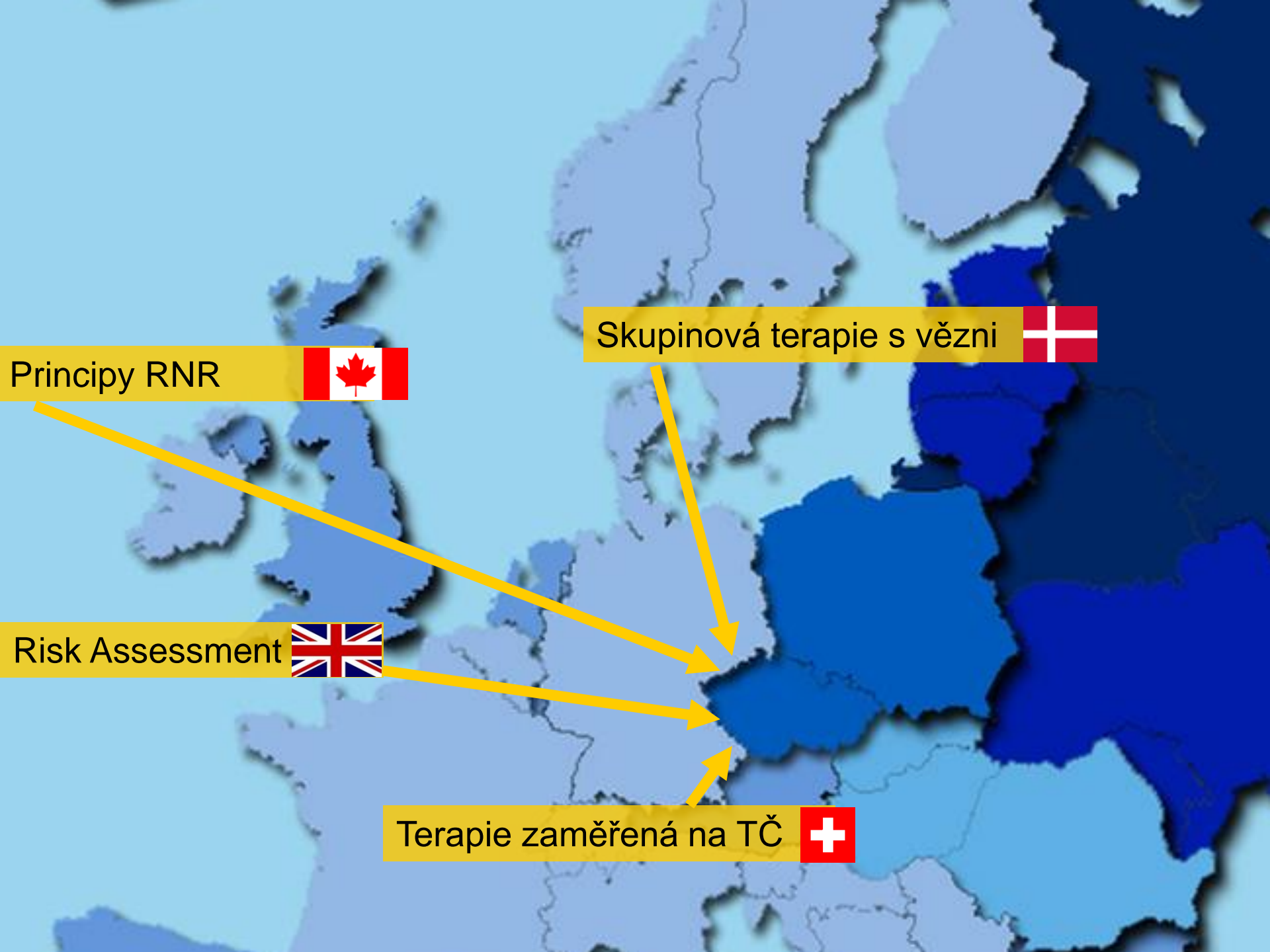
Skupinová terapie s vězni

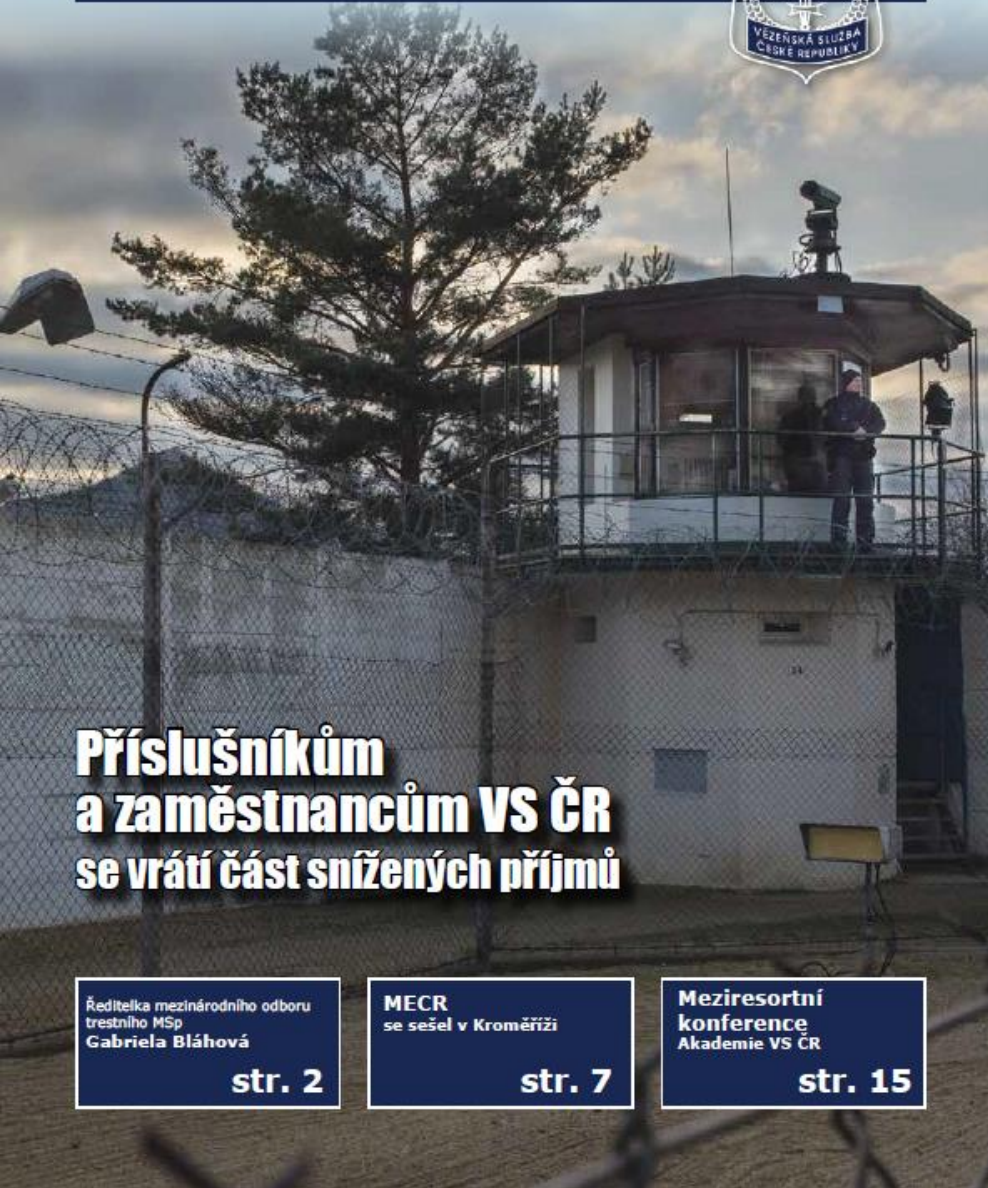

Risk Assessment

Terapie zaměřená na TČ

**Příslušníkům
a zaměstnancům VS ČR
se vrátí část snížených příjmů**

Ředitelka mezinárodního odboru
trestního MSp
Gabriela Bláhová

str. 2

MECR
se sešel v Kroměříži

str. 7

**Meziresortní
konference
Akademie VS ČR**

str. 15

Nový terapeutický směr pro pachatele trestných činů: The GoodLives Model

Václav Jiríčka

V nedávném příspěvku o terapii zaměřené na trestný čin jsme si vysvětlili, že efektivní intervence určené pro pachatele trestných činů by měly stát na základech managementu rizik. Praktickou aplikací práce s riziky je od 90. let tzv. model RNR (z angl. Risk-need-responsivity model), který říká, že intervence je efektivní, pokud vynaložená intenzita intervence odpovídá míře rizika (princip rizik), pokud je zaměřena na změnu nikoliv obecných, ale vybraných kriminogenních potřeb pachatele (princip potřeby) a pokud je výběr intervencí přizpůsoben schopnostem a možnostem pachatele (princip responsivity; např. psychoterapie předpokládá jistou minimální úroveň intelektu). Terapie vycházející z modelu RNR jako svůj hlavní cíl vesměs sledují ochranu společnosti, přičemž příliš neřeší, jak to odsouzený zvládne po propuštění na svobodu.

V rámci závěrečné konference projektu zaměřené na práci s nebezpečnými pachateli Justice Cooperation Network, která se konala v září 2014 v německém Rostocku, vystoupil vedoucí Sociálně-terapeutického oddělení ve věznici Brandenburg Steven Feelgood, aby představil relativně nový model terapie pachatelů sexuálně motivovaných a násilných trestných činů, užívaný v Německu. Nový model byl vyvinut a postupně rozšířen v anglosaských zemích jako tzv. Good-lives-model, který lze přeložit třeba jako Model dobrého života a pro něj se běžně používá zkratka GLM. GLM vyvinul Novozélanďan Tony Ward s Claire Stewart apostupně dalšími spolupracovníky jako alternativu, resp. doplnění ke stávajícím terapeutickým modelům užívaným ve věznících. GLM zdůrazňuje jak práci s riziky ve smyslu RNR, tak rovněž zacházení vedoucí ke zlepšení kvality života odsouzených. GLM byl vyvinut jako program pro vězňice.

Forenzně-psychologická literatura se často koncentruje na individuální (rizikové) faktory, které hrají roli při spáchání trestného činu. Takto je zaměřena i většina nástrojů na hodnocení rizik, užívaných v současnosti ve vyspělých vězeňských systémech – včetně nástroje SARPO.

Ward však nechce redukovat odsouzeného člověka jen na nosiče rizikových faktorů, a proto se spíše než na otázku, jaké rizikové faktory je třeba redukovat, zaměřil na to, jak se rizikové faktory mění v procesu „vystou-

pení“ z kriminálního chování. Tímto procesem (v anglosaském prostoru zkoumaném v rámci tzv. desistance-research, tedy výzkumu zaměřeném na výstup z kriminálního chování či upuštěním od něj) se rozumí všechno, co se děje v souvislosti s ústupem a vymizením kriminálního chování jedince v průběhu jeho života. Tak na příklad je známo, že intenzita kriminální činnosti v dospívání výrazně stoupá, u určitých jedinců vzápětí opět prudce klesá, zatímco u jiných kulminuje ve věku rané dospělosti, aby však v každém případě po dosažení středního věku klesala – viz známý graf Davida Farringtona, dlouholetého ředitele Institutu pro kriminologii Univerzity Cambridge.

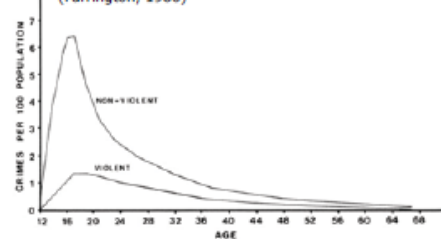
Kritici modelu RNR tvrdí, že intervence jako terapie zaměřená na trestný čin apod. nejsou schopny klienty dostatečně motivovat, a dokládají to vysokou „úmrtností“ klientely, tedy počty těch, kteří terapii nedokončí. Dále říkají, že právě ti pachatelé, kteří nebyli schopni terapii dokončit nebo byli vyloučeni, jsou ti nejrizikovější. V tomto smyslu mnohé terapeutické programy pro vězně vlastně nesplňují výše popsaný princip rizik. Ward je přesvědčen, že příčinou vysoké úmrtnosti v „klasických“ (v České republice ovšem teprve zaváděných) programech je zaměření na negativní cíle, tj. jak se vyhnout nežádoucímu chování. GLM se naopak zaměřuje na pozitivní cíle; přiblížováním se pozitivnímu cíli a odměně podle Warda podpoří vytrvalost jedince a stabilizuje dosaženou změnu v chování. To je důležité, protože oproti terapii zaměřené na snížení rizik jsou cíle terapie odsouzených těchto jedinců spíše předem předkládané, než

aby se na nich klient s terapeutem postupně společně dohodl. Hlavní cíl je ovšem v obou případech stejný: nepáchat trestnou činnost.

GLM zdůrazňuje, že každý člověk je autonomní a schopný rozhodovat sám o sobě. Stejně jako svobodný člověk, i odsouzený zastává určité hodnoty, ctí určité osobnostní charakteristiky, zkušenosti a stavy. Tyto jsou v GLM označovány jako primární lidské potřeby. Tyto potřeby jsou univerzálními potřebami, které všichni lidé mají a všichni lidé chtějí.

Ward a Marshall definovali devět, později celkem jedenáct kategorií primárních potřeb: 1. Život (žít zdravě a fungovat), 2. Vědění (být informován o věcech, které vnímám jako důležité), 3. Kompetence ve volném čase (koníčky a uvolnění), 4. Kompetence v práci (např. zážitek úspěchu), 5. Kompetence ve svobodném rozhodování (schopnost jednat, možnost seburčení), 6. Vnitřní klid (uvolněnost, nepřítomnost stresu), 7. Souměřitelnost (intimní, romantické, rodinné vztahy), 8. Společenská (být součástí větší skupiny), 9. Spiritualita (v širším smyslu; prožívat smysl a naplnění), 10. Radost (být šťastný), 11. Kreativita (možnost se vyjádřit). GLM předpokládá, že všichni lidé po těchto primárních „statcích“ touží stejnou měrou, avšak liší se v tom, jak tyto potřeby jsou ochotni a schopni naplňovat v reálném životě. Proto Ward hovoří o sekundárních / instrumentálních potřebách, pomocí kterých lidé dosahují potřeb primárních. Tak na příklad členství ve fotbalovém družstvu uspokojí potřebu být součástí širšího společenství a zaměstnání uspokojí potřebu kompetence v práci. Je pravděpodobné, že uspo-

Vztah mezi věkem a počtem násilných a nenásilných trestných činů (Farrington, 1986)

TREST

- *inhibuje* staré chování, avšak *neučí* novému chování
- musí následovat bezprostředně po provinění
- musí mít přiměřenou intenzitu
- u vězněných osob funguje, pokud jsou tyto osoby
 - * neimpulzivní, orientované do budoucna
 - * průměrně a nadprůměrně inteligentní
 - * s minimální historií vazeb a trestů

KBT

Kernberg, 1984

Psychodynamická PT

Terapie na principech R-N-R

Andrews & Bonta, 1990

Schéma terapie

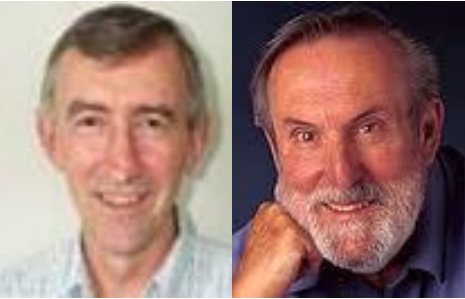
Young et al., 2003

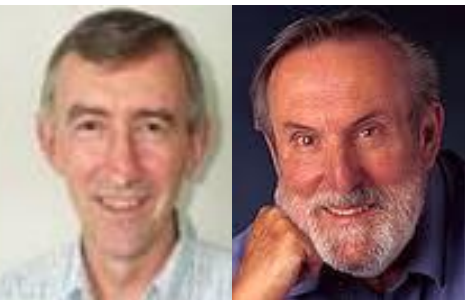
Terapie zaměřená na trestný čin

Urbaniok, 2006

Good-lives Model (GLM)

Ward et al., 2006

Bonta et al., 1990, 2010

Andrews et al., 1990

Princip rizik

- míra intervence odpovídá míře rizika

Princip potřeb

- potřeby vedou k trestnému činu

Princip responzivity

- intervence odpovídá mentální úrovni

OCHRANA SPOLEČNOSTI

VNITŘNÍ RIZIKA

plnění povinností,
chování, adaptace

strážný
dozorce

zabránění
napadení, útěku,
zachování bezpečnosti

VNĚJŠÍ RIZIKA

snižování
kriminogenních rizik

vychovatel
odb. zaměstnanec

zabránění recidivě
na svobodě,
reintegrace

STANDARDIZOVANÉ PROGRAMY

- AGR** Antiagresivní trénink
- VIT** Victim Impact Training
- KŠ** Křehká šance
- MOT** Motivátor (EHP)
- GLM** Good-Lives Model
- KEMP** TP KEMP
- GREPP** GREPP / FEDDO (sex TČ na dětech)
- 3Z** Zastav se, zamysli se, Změň se
- PARDON** PARDON (nebezpeční řidiči)

SPECIALIZOVANÉ ODDÍLY

- poruchy osobnosti
- mentální retardace
- návykové látky 🌿 bezdr. zóna s TP
- alkohol / hráčství ● matky s dětmi
- pracovně nezařaditelní □ Ochranné léčení
- sexuologické ochranné léčení

Good-lives Model (GLM)

Ward et al., 2006

Pozitivní psychologie

- zaměřuje se na pozitivní emoce (radost, láska, štěstí, naděje)

Protektivní faktory

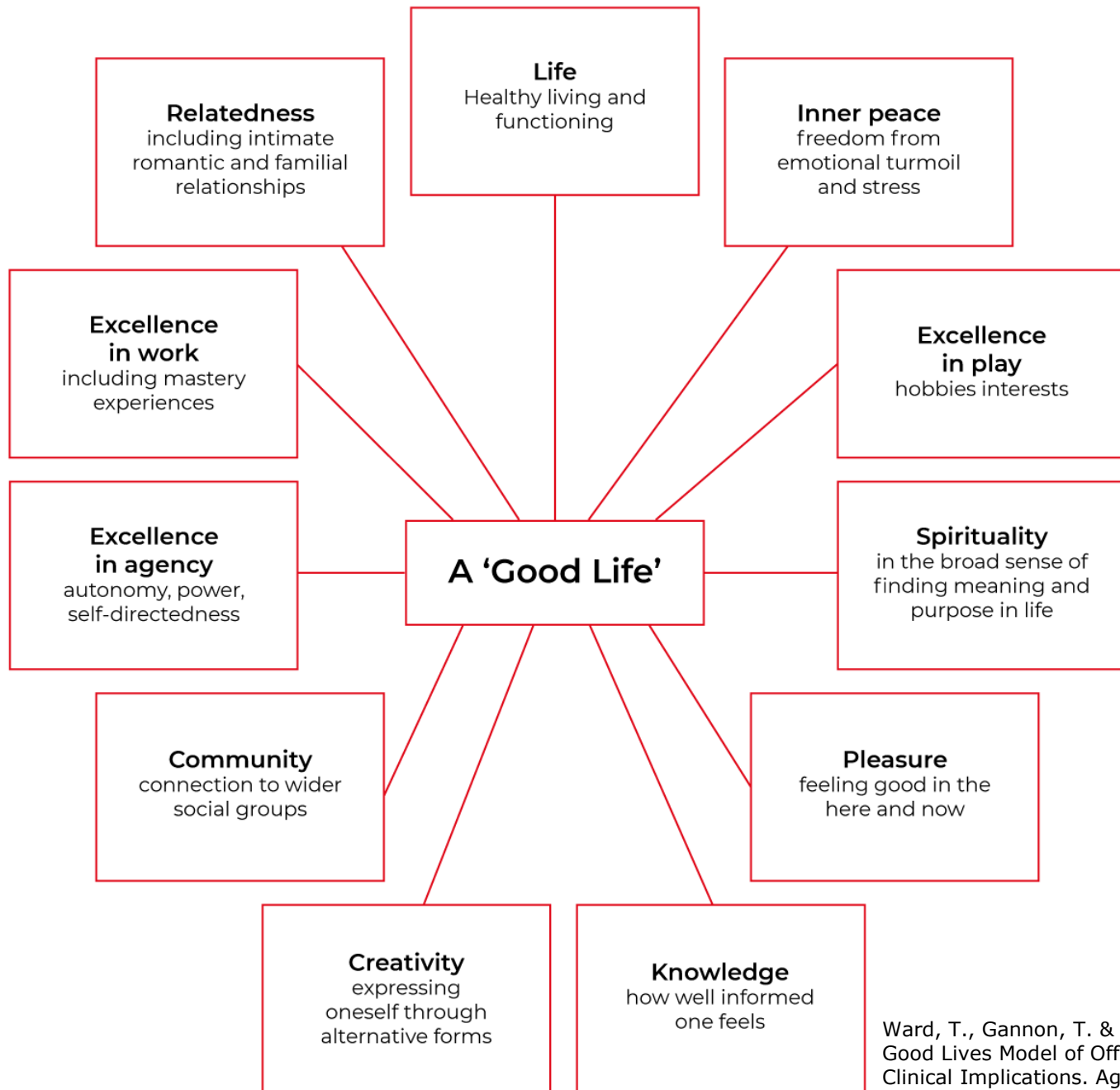
- posilují desistenci

Strengths-based approach

- pracuje se silnými stránkami

Responzivita

- pachatelovy zájmy, schopnosti, aspirace

Ward, T., Gannon, T. & Mann, R. (2007). The Good Lives Model of Offender Rehabilitation: Clinical Implications. *Aggression and Violent Behavior*, 12, 87-107.

Zürcher Ressourcen Modell (ZRM ®)

Frank Krause & Maja Storch

Trénink v sebeřízení

Neuropsychologické poznatky

- Priming
- Embodiment
- Plánování (scénáře když - tak)

Integrace kognitivních – emočních –
fyziologických prvků

Rozvoj sebeřídících kompetencí

Zürcher Ressourcen Modell (ZRM ®)

Frank Krause & Maja Storch

Zukunfts-ICH / ZRM®

Trainingsmanual
für die Arbeit mit Männern in Sozialtherapeutischen Abteilungen
im Strafvollzug und in Einrichtungen forensischer Psychiatrie

Herausgeber: SothA der JVA Brandenburg, 3. Auflage, 2019

Zukunfts-ICH / ZRM®

Arbeitsbuch

SHRNUTÍ

Trest neučí novému chování, nenapravuje.

Intervence na principu RNR se zdají být efektivnější než jiné intervence.

Intervence

- by se měly vztahovat ke kriminogenním rizikům
- měly by zahrnovat protektivní faktory a trénovat kompetence

Přirozeným důsledkem posílení schopnosti sebeřízení je naplňování dobrého života.

V rámci programu se budete zabývat svým životem, svými cíli a překážkami na cestě k dosažení těchto cílů, kterým se říká rizikové faktory.

Pokusíte se vytvořit si život, ve kterém nebudete ubližovat sobě ani druhým.

Nenabízíme léčbu, ale program zaměřený na sebekontrolu, sebeřízení.

V programu nejde jen o mluvení – je to hlavně terapie, kde se učí a nacvičují nové styly jednání a myšlení.

Přejeme Vám hodně úspěchů!

PhDr. Václav Jiříčka, Ph.D.

vjiricka@grvs.justice.cz

Psychologické pracoviště Vězeňské služby ČR

Generální ředitelství

Odbor výkonu vazby a trestu

Soudní 1672/1a

140 67 PRAHA 4